

ס' זלזל יום טו
הרב שמשון נחום

כס"ד

אי איה בא לידי נבירה

אבות. פרק ג. משנה א

משנה מסכת אבות פרק ג

[*] עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון מאין באת מטפה סרוחה ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא:

מרכבת המשנה לר"י אלאשקר על אבות פרק ג משנה א

וכבר הביאו בעלי המוסר על מלך אחד שהיה לו אח בחור, והורגל בשחוק ובתענוג. פעם אחת קרא לו המלך לסעוד אצלו, ותלה על ראשו במקום ישיבתו חרב חדת תלויה בחוט דק. וכשהיה אוכל נשא עיניו וראה חרב על ראשו, וחרד לבו, ולא נתן לבו לסעוד כלל. ויאמר לו המלך מה לך, שאינך נותן לבך לזאת הסעודה. והשיבו איך אשמח בזאת השמחה, והחרב היא תלויה על ראשי. אז הוכיחו המלך על מעשיו הרעים, ואמר לו איך תמהת מהחרב, ושכחת בסבתה השמחה, אשר היא ספק אם תפול עליך או לאו, ולא תמהת מהמיתה הטבעית אשר אתה מעותד לה בכל רגע ובכל שעה, ואין בה שום ספק כלל.

עין איה, ברכות א, כד

(ברכות ה.): "א"ר לוי בר חמא א"ר שב"ל, לעולם ירגיז אדם יצה"ט על יצה"ר, נצחו מוטב, ואם לאו יעסוק בתורה, ניצחו מוטב ואם לאו יקרא ק"ש, אי אזיל מוטב וא"ל יזכיר לו יום המיתה כו"י."

הכוחות שבאדם הטובים והרעים, תכליתם להשתמש בהם בדרך הטובה, ע"כ כוחות הרעים שמצד היצה"ר אין זה עצה טובה להחלישם ולמעטם, כי לפעמים יהיו נצרכים לתכלית טוב ולא יוכל להנות מטובם. ע"כ הטוב שבהזדרכות הוא שיהיו הכוחות כולם במילואם וטובם, רק שהכוחות הטובים יהיו השליטים בנפש והרעים יהיו כפופים תחת ידם. כי באמת גם הרעות טובות הנה בשמרם את גבולם. והנה מצד טבע האדם הכוחות הרעים המה נעורים ומוכנים לפעולה יותר מהכוחות הטובים. ע"כ ירגיז אדם יצה"ט לעורר הכוחות הטובים שיהיו מוכנים לפעולה ושליטים על הכוחות הרעים. וכ"ז יתכן באדם שההרגש המוסרי יפה בו, ומרגיש מעצמו כל הדרכים הטובים. אבל מי שנפשו לא נטהרה כ"כ, אינו מרגיש יופי הדרכים הטובים, עד שיקבלם מהתורה והלימוד, ע"כ יעסוק בתורה, פירוש בתורת אותם הדרכים הטובים שצריך להגבירם בנפשו. דעל עסק התורה בכללה אין צריך לאזהרה זו שהוא מזהה ועומד ע"ז. והנה ע"י הידיעה יקנה כח ההתעוררות לכסוף אל הדרכים הטובים. אבל אם נפשו עופלה כ"כ שאין הידיעה מספקת לעורר כוחות הטובים שבנפשו, אז צריך לעורר את כח ההרגש, שהוא עושה בנפש רושם יותר מן הידיעה. וכבר ביארתי במקום אחר בעה"י ויתבאר בס"ד במאמרי, "תדע שהרי אדם קורא ק"ש שחרית וערבית, וערב אחד לא קרא דומה לו כמי שלא קרא ק"ש מעולם", שסגולת ק"ש היא לעורר את ההרגש הטוב, שהוא מוסיף אומץ להשכל הטוב. וכל אלה הדרכים יכוננו רק להחזיק את הכוחות הטובים, אבל לא להחליש שום כח מכוחות הנפש. אלא שאם עכ"פ לא אזיל, אז ההכרח להשתמש במדה שהיא מחלשת את הכוחות הרעים, הבאים לעבור גבולם ע"י התגברות הדמיון הכוזב לחבב

הנאות העוה"ז יותר מהראוי, ע"כ יזכיר לו יום המיתה, אבל אם אפשר להשתמש באופן המחזק את הכוחות הטובים, היא עצה יותר הגונה מהדרך שהיא להחליש הכוחות הרעים, כי בהחלש כוחות הנפש לא ימנע שיהי' זה הפסד גם לדברים הטובים.

דרך חיים על אבות פרק ג משנה א

וכן בלשון ואין אתה בא לידי עבירה שהיה לו לומר ואי אתה בא לעבירה, והוא הלשון בכל מקום כאשר יבא האדם אל הסבה הגורמת, כי הסבה נקרא לידי מפני שהידים הם ראשונים להביא הדבר אל האדם וכן הסבה של החטא הגורמת החטא נקרא ידי עבירה. וכך פירוש הסתכל בג' דברים יבא האדם לידי עבירה היינו הסבה הגורמת החטא לאדם

וכך כותב גם הרב הרל"פ:

עקביא גילה איך להגיע לידי מיזה של "ואין אתה בא לידי עבירה", זהיינו לזכות את עצמו שלא יהיה כלל מסוגל לעבירה, שזה ענין "ידי", כמו יד לכלי, וידים מוכיחות, שהיצה"ר יפנה ויסתלק ממנו לגמרי, מעין "ולכי חלל בקרבי", ולזה יש צורך בכל הג' דברים, מה שאין כן לנצח היצה"א לפעם אחת או אפילו שלא להיות מנוצח לעולם לזה די באחד משלושת דברים אלו.

עבודת ישראל ליקוטים לאבות פרק ג משנה א

ונראה עוד ליישב, שמלת דע קאי על מאין באת דסמיך ליה. בהקדים הפסוק (קהלת ג, כא) מי יודע רוח בני אדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה וגו'. כי באדם יש בו רוח היא הנשמה שהיא חלק אלוה ממעל, ויש בו רוח הבהמה הוא הגוף היורדת למטה כי המיתה הוא בגוף. אבל הנשמה הקדושה בודאי אינה הולכת למקום רמה ותולעה, רק היא עולה למעלה אל מקורה לחיים נצחיות. והתנא אמר דבריו בתרי אפי. נגד הנשמה אמר דע מאין באת, כי נגד הנשמה אין שייך לשון הסתכל, וצריך אתה לדעת בעין שכלך שהנשמה באה מתחת כסא הכבוד ממקום שנקרא אי"ן. ולאן אתה הולך, שהנשמה מורכבת בגוף, וצריך לדעת למה הרכיב הקדוש ברוך הוא הנשמה שהיא חלק אלוה ממעל אל הגוף הגשמי, ונתנה בעולם השפל הזה שהוא מלא תאוות וחמדות, כדי שהנשמה תתגבר על התאוות וחמדות, כדי שיעבוד את ה' ובוזה יהיה יותר תענוג, כמו שכתוב בזה"ק שהעולם הזה נקרא טיט היון, שבו צדיקים צומחין, ולשם השליך ניצוצין קדישין, וצריך אדם ללקט אותם ולהעלותם. כמשל לאחד שפיזר אבנים טובות אל האשפה וטנופת וצוה לבנו ללקט אותם ולנקותם מן הטנופת, בודאי יותר שבנו לוקט ומנקה אותם בודאי יותר מקבל שכר מהם. ויוכל אדם להבין שבעולם הזה מחמת שפלותו, יוכל אדם להשיג מעלות גדולות.

וכך מבאר הרצי"ה(מתוך התורה הגואלת)

אבל יש לפרש גם שהרישא מדברת באופן חיובי, במבט של גדלות האדם, "דע מאין באת"- תסתכל אל המקור, למקור היש והא נקרא בספרים "אין", לית מחשבה תפיסא ביה.. הדרכה להתבונן בגדולת המקור.

"ולאן אתה הולך", שוב אפשר להבין כאן שפלות האדם כמפורש בהמשך, אבל אפשר להבין גם כאן מבט גדול. דע לאן אתה הולך, זכור שיש בידך להתעלות למעלה למעלה, עליית נשמה, אתה זה לא החתיכת בשר שלך, אלא עצמיותך, היצירה האלוקית שלך.